คอลัมน์ คิดเป็นเห็นต่าง: ไขปมทุจริต : นิยามการโกง(1) - โพสต์ทูเดย์ ฉบับวันที่ 11 กรกฎาคม พ.ศ. 2559

ดร.ปิยะพันธ์ ทยานิธิ ผู้ช่วยผู้จัดการใหญ่ ธนาคารกรุงเทพ

การป้องกันและต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชั่นเป็นกระแสสังคมที่มีขึ้นมีลงมีแรงมีอ่อน แปรเปลี่ยนไปตามกาลเวลาและสถานการณ์ สำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อความอยู่รอดและเจริญก้าวหน้าต่อไปในอนาคต อย่างไรก็ตามความสนใจมักมุ่งเน้นแค่เพียงผลประโยชน์อันมิชอบในระดับชาติ และการตรวจสอบดำเนินคดีลงโทษเมื่อเกิดความเสียหายทางการเงินแล้ว แม้ว่ารากเหง้าของปัญหาแผ่กระจายตั้งแต่ระดับข้ามชาติ ลงมาระดับสังคมและเศรษฐกิจทุกภาคส่วนภายในประเทศ จนถึงระดับองค์กร บุคลากรและประชาชนแต่ละคนก็ตาม

ทุจริต (Dishonesty or Iniquity) มาจากคำว่าทุ (Bad, Evil or Vicious) แปลว่าชั่ว เลว ทราม กับคำว่าจริต (Behavior, Conduct or Deed) แปลว่าความประพฤติ การกระทำ กิริยาอาการ รวมกันจึงหมายถึงความประพฤติชั่ว คดโกง ไม่ซื่อตรง ไม่จริง หรือประพฤติมิชอบ ซึ่งตรงข้ามกับสุจริต (Honesty or Integrity) คือความประพฤติชอบ หัวใจจึงอยู่ที่การกระทำ ได้แก่ คิด (Think) พูด (Talk) และทำ (Task) นั่นเอง ถ้าไม่กระทำก็ไม่มีจริต ไม่ทุไม่สุ จึงไม่เป็นทั้งทุจริตและสุจริต

ส่วนการโกง (Cheat, Fraud or Swindle) หมายถึง Deception deliberately practiced to secure unfair or unlawful gain แปลว่าการหลอกลวงที่กระทำโดยเจตนาอย่างจงใจเพื่อให้บรรลุประโยชน์อันไม่เป็นธรรม หรือไม่ถูกกฎหมาย

โดยสรุป นิยามทุจริตหรือการโกงต้องพิจารณาพฤติกรรมการกระทำให้ครอบคลุมทั้งการคิด พูด และทำ ตั้งแต่เจตนารมณ์ แผนการ กระบวนการ ดำเนินการ ตลอดจนผลลัพธ์เป้าหมาย ในเชิงเท็จ มิชอบมิควร หลบเลี่ยงปกปิด ละเลยละเมิดฝ่าฝืน เพื่อบรรลุความอยากได้อยากมีอยากเป็น ด้วยเหตุปัจจัยอวิชชากิเลสตัณหาอุปาทานก่อให้เกิดทุจริต ทั้งเพราะไม่รู้และรู้ผิดหลงผิด ไม่ว่าจากอคติรักโลภโกรธหลงกลัว อันมาจากจิตใจของตนหรืออิทธิพลของผู้อื่น เป็นตนเป็นของตน เพื่อยังผลแก่ตนเองหรือผู้อื่น ทั้งคุณและโทษภัย

ถึงแม้จริตมีลักษณะทวิภาค (Dichotomy) สุเกิดจากทุและทุเกิดจากสุ แต่เส้นแบ่งกลับไม่แน่นอนตายตัว ขึ้นอยู่กับบริบท ทั้งกาลเทศะ สถานการณ์และบุคคล ความคลุมเครือนี้จึงเป็นอุปสรรคสำคัญที่จะต้องเข้าใจเสียก่อน และอาจเป็นสาเหตุที่ทำให้คนในสังคมมักยอมรับทุจริตได้จนถึงระดับหนึ่ง ดังนั้นหากเริ่มต้นจากเส้นแบ่งที่แน่นอนซึ่งทุกคนต่างคิดเห็นตรงกัน จะได้สุจริตชัด (Clear Honesty) กับทุจริตชัด (Clear Dishonesty) แยกเป็น สองขั้ว ส่วนจริตอื่นที่เหลือจัดรวมเรียกว่า ทวิจริต (Ambiguity) กลายเป็นจริตไตรภาค (Trichotomy of Conduct) ซึ่งจะเป็นพื้นฐานในการส่งเสริมสุจริตและต่อต้านทุจริตให้พัฒนาได้อย่างต่อเนื่องเป็นลำดับขั้น เพราะว่าไม่ทุจริตคือปราศจากทุจริต ยังไม่เป็นสุจริต จะต้องมีสุจริตอีกด้วย

ฝ่ายอ่อนสุดให้นิยามทุจริตว่าเป็นแค่ทุจริตชัด ส่วนฝ่ายเข้มสุดมองทุจริตเป็นทุจริตชัดกับทวิจริตรวมกัน หรือทุกสิ่งที่ไม่ใช่สุจริตชัด การป้องกันทุจริตทำให้เกิดผลสัมฤทธิ์จริงได้ ก็ต้องยกระดับจิตใจ (Spirit) ให้สูงขึ้นและนิยามให้เข้มขึ้น

ตามลำดับอย่างเหมาะสมรอบด้านตามวงแหวนวัฒนธรรม (Cultural Rings) มิติแรกคือ รัศมีความกว้าง (Breadth) ของแต่ละองค์ประกอบตามปรัชญาการบริหารการปกครองมาแต่โบราณ (Management and Government) ทั้งระดับชาติและองค์กร ซึ่งต้องสอดคล้องส่งเสริมกันและกัน

วงในแคบสุดคือ หลักนิติธรรม (Legal) ยุติธรรม กฎหมายข้อบังคับที่ต้องเคารพและถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัด แล้วขยายวงกว้างออกไปเป็น หลักศีลธรรม (Moral) ข้อกำหนดที่ตั้งใจประพฤติดีปฏิบัติชอบทางกายและวาจา หลักจริยธรรม (Ethical) มโนธรรม มนุษยธรรม มารยาทข้อกำหนดที่พึงประพฤติปฏิบัติทางกายวาจาและใจ วงนอกสุดคือ หลักคุณธรรม (Virtuous) วินัยข้อสงวนสภาพคุณงามความดี

อีกมิติหนึ่งของนิยามคือ ระดับความลึก (Depth) คือเชิงบัญญัติ (Content) จากภาคบังคับ (Congruent) ที่ต้องทำแล้วขยายลึกลงไปเป็นภาคบังควร (Contingent) น่าทำพึงทาสมควรทำ และภาคบังเกิด (Continent) สำนึกเกิดขึ้นเองภายในจิตใจมีวินัยควบคุมดูแลตัวเองโดยไม่ต้องมีอะไรมาบังคับ ทั้งนี้หมายรวมนัยงดเว้นละวาง หรือเชิงบั่นทอน (Converse) ซึ่งควบคู่ขนานกันไปตามความเหมาะสมในแต่ละระดับด้วย

นิยามจริตจึงขึ้นอยู่กับว่าวัฒนธรรมนั้นครอบคลุมองค์ประกอบเหล่านี้เพียงใด ขอบเขตในวงแคบอาจดูชัดเจนแต่ขยายออกไปในวงกว้างจะคลุมเครือมากขึ้น แม้การกระทำโดยไม่มีเจตนาหวังผล รวมทั้งไม่คิดว่าได้รับผลประโยชน์จากการกระทำนั้น ยังต้องพิจารณาอีกว่า ส่วนแรกคือมีเจตนาเฉพาะเจาะจงตั้งใจกระทำหรือไม่ ถ้ามีเป็นเจตนาดีหรือชั่ว อีกส่วนหนึ่งคือคาดหวังหรือรู้ถึงผลจากการกระทำนั้นหรือไม่ และส่วนสุดท้ายคือได้รับผลประโยชน์ใดไม่ว่าทางใดจากการกระทำนั้นหรือไม่ ซึ่งล้วนขึ้นอยู่กับการตีความและดุลพินิจ

พิมพ์ครั้งแรก : มุมมองประเด็นทุจริต - ไขปมทุจริต: นิยามการโกง, วัฒนธรรม: แหล่งบ่มเพาะทุจริต (Notes on Fraud Issues - Clarification of Fraud: A Term, Cultivation of Fraud: A Root) อินทาเนีย (Intania) วารสารชาววิศวจุฬา พฤษภาคม-มิถุนายน 2559 ลำดับที่ 105 ปีที่ 21 ฉบับที่ 3 หน้า 57-59